

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Cluj
 Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

Consecințe geopolitice și geostrategice ale actului de la 23 august 1944

Col. prof. univ. Dr. Constantin HLIHOR

Introducere

Evenimentele de la 23 August 1944 au constituit o preocupare aparte în cercetarea istorică românească a ultimilor decenii ceea ce a generat un volum impresionant de lucrări de specialitate și nu numai. S-ar putea crede că, din punct de vedere al cunoașterii și interpretării, nu mai pot apărea noutăți. Și totuși, pe de o parte mai sunt încă în arhive documente care ilustrează fapte și acțiuni ce țin de acest moment și nu pe masa de lucru a istoricilor iar pe de alta interpretările lor au trecut succesiv prin imagini extrem de diferite de la o epocă la alta. Acest lucru se întâmplă datorită unor factori obiectivi dar mai ales subiectivi. Datorită acestor factori imaginea evenimentelor petrecute în spațiul românesc, în vara anului 1944 s-a modificat de mai multe ori.

Astfel chiar în epocă percepția consecințelor produse asupra politicii interne și asupra evoluțiilor regionale pentru relațiile internaționale postrăzboi doi mondial a fost extrem de diferită chiar și pentru actorii implicați sau simpli observatori ai evenimentelor. Iată spre exemplu Iuliu Maniu, la puțin timp de la evenimentele din august, afirma că "ziua de 23 August este o zi de biruință și un izvor de propășire națională"¹, iar înlocuirea guvernului Antonescu fiind "egală cu o mare revoluție"². După numai un an de zile percepția liderului țărănist a fost modificată radical în ceea ce privește evoluția societății românești fără, însă, să nege importanța în planul evoluțiilor internaționale.³ Unul dintre cei mai temuți adversari, din exil, ai celor care considerau actul de la 23 august 1944 ca fiind o zi importantă pentru istoria României ziaristul Pamfil Șeicaru, scria la câțiva ani de la înstrăinarea sa de țară: "La nici un popor istoria nu a înregistrat un caz similar de orgie a renegării naționale. Nu numai ca s-au predat armatei Rusiei sovietice 170.000 de ostași oțeliți în trei ani și două luni de război, dar s-a surpat rezistența morală a nației prin violența cu care partidele democratice au pledat culpabilitatea României, în speranța ca își vor găsi titluri la recunoștința învingătorilor."⁴ Corneliu Coposu, după 1989, afirma că 23 august a fost "salvator pentru România"⁵. După cum se poate vedea din aceste exemple consecințele geopolitice și geostrategice ale evenimentelor din vara anului 1944 sunt percepute într-o grilă de interpretare ce merge de la un

¹ Vasile Niculae, Ion Hinciou, Stelian Neagoe, *Doctrina țărănistă în România*. Antologie de texte, Ed. Noua Alternativă, București, 1994, documentul 81, p. 269.

² Ioan Scurtu, *Iuliu Maniu*, Ed. Enciclopedică, București, 1995, p. 116.

³ Gh. Buzatu, Dana Beldiman, *23 august 1939-1944. România și proba bumerangului*, Editura Mica Valahie, București, 2003, p. 61

⁴ Apud, Cezar Machidon, *Pamfil Șeicaru despre 23 august 1944*, on line, <http://foaienationala.ro/pamfil-seicaru-despre-23-august-mai-multa-rusine-mai-putine-victime.html> accesat la 12 iunie 2021

⁵ Corneliu Coposu, *Confesiuni*. Dialoguri cu Doina Alexandru, Ed. Anastasia, București, 1996, p.53.

optim politic și diplomatic până la o viziune apocaliptică și catastrofică în ceea ce privește evoluțiile ulterioare ale poporului român în plan intern și în cel al politicii internaționale.

Nu diferă prea mult imaginea consecințelor geopolitice și geostrategice ale actului de la 23 august 1944 nici în ceea ce privește cercetarea științifică. Analizii și istoricii, în calitate de observatori neutri, ar trebui să aibă reprezentări asupra acestor evenimente care să nu interfereze cu ideologia promovată de un regim politic și nici cu interesele care stau la baza politicii internaționale ale unui stat. Aducem în atenție un element care nu ține doar de condiția cercetătorului din domeniul istoriei ci în general din domeniul științelor socio-umane și culturale, este vorba de *neutralitatea axilologică*. Cu alte cuvinte ce răspuns dă istoricul la întrebarea dacă este însă posibilă obiectivitatea în științele sociale, în general și în cele istorice în special? Max Weber răspundea afirmativ propunând și mijlocul – neutralitatea axilologică. Tot mai adesea posibilitatea/dezirabilitatea asumării unei astfel de neutralități este contestată propunându-se ca alternativă "transparența" axilologică ca o alternativă⁶. De asemenea nu pot fi uitate teoria popperiană a determinării sociale a cunoașterii științifice atât prin elemente inconștiente extraștiințifice cât și conștiente. La toate aceste semne de întrebare se mai adaugă și problema existenței unui "punct de vedere asupra acțiunii care să fie capabil să se sustragă condiției ideologice a cunoașterii angajate în praxis."⁷ Trecând peste aceste dezbateri de ordin epistemic cred că precizarea poziției asumate ține în primul rând de deontologie. Fenomenul partizanatului politic în ceea ce privește istoria ecentă este prezent chiar dacă istoricii o neagă implicit sau explicit. Istoriografia actului de la 23 august 1944 este grăitoare în acest sens.

Istoricii care au o simpatie pentru regimul și personalitatea mareșalului Ion Antonescu sunt de părere că ruperea României de Axă trebuia neapărat realizată de acesta deoarece el ar fi obținut un armistițiu de la Soviete cu condiții mai bune decât cele din 12/13 septembrie 1944⁸. Consecințele geopolitice și geostrategice ar fi fost altele. Istoricii care au o reprezentare negativă asupra acestor evenimente au ajuns la concluzia că "*actul de la 23 August a adus comunismul în România și a fost nici mai mult nici mai puțin decât o trădare a intereselor naționale*"⁹. Consecința în plan geostrategic și geopolitic a fost intrarea României în sfera de influență a URSS.

O altă opinie care a făcut carieră în istoriografia românească a fost aceea potrivit căreia prin ieșirea României din coaliția Axei războiul a fost scurtat cu cel puțin șase luni de zile¹⁰. Baruțu T. Arghezi lecturând una dintre extrem de numeroasele lucrări consacrate celui de-al doilea război mondial constata că despre actul de la 23 august 1944 nu se consemna mai nimic. În unele studii recente se consideră că „*Dacă România ar fi continuat războiul și arcul carpatic s-ar fi consolidat din punct de vedere militar, strategia războiului ar fi cunoscut o altă fază, mai dramatică, mai dură. Dar, prin armistițiul realizat, România a încetat opoziția față de înaintarea rusească, facilitând pătrunderea armatelor sovietice pe teritoriul românesc, fără un foc de pușcă.*”¹¹. Acest fapt ar fi putut să conducă la modificarea raporturilor de forțe dintre membrii Coaliției Națiunilor Unite ceea ce s-ar fi reflectat și în înțelegerile postbelice. Unul dintre foarte valoroșii istorici ai evenimentelor de la 23 august 1944 profesorul Ioan Chiper este de părere că „*Absența armistițiului tehnic-militar și ordinul de încetare imediată a luptei contra trupelor sovietice au permis Armatei Roșii nu doar un rapid marș strategic prin România și apropierea de Dunarea de mijloc, ci și o neplanificată și nesperată ocupare a Bulgariei și atingere a frontierelor Turciei și Greciei, creând o situație radical schimbată în relațiile dintre Marea Britanie și Uniunea Sovietică în*

⁶ Immanuel Wallerstein, *Declinul puterii americane. Statele Unite într-o lume haotică*, Ed. Incitatus, 2005, p. 11

⁷ P. Ricoeur, *Eseuri de hermeneutică*, Humanitas, București, 1995 p. 206

⁸ Gh. Buzatu, *Despre rațiunile și tehnica loviturilor de stat- 23 august 1944*, în **Art-Emis**, august 2011, on line, <http://www.art-emis.ro/analize/557-despre-ratiunile-si-tehnica-loviturilor-de-stat-23-august-1944.html>, accesat la 10 septembrie 2011, ora 19.00

⁹ Cristian Popișteanu, *Cazul "23 August"*, în **Magazin istoric**, an XXIX, nr.8, 1995, p.5

¹⁰ Ilie Ceausescu, Florin Constantinescu, Mihail Ionescu, *200 de zile mai devreme. Rolul României în scurtarea celui de-al doilea război mondial*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985; Ion Șuța, *România la cumpăna istoriei. August 1944*, Editura Științifică, 1991;

¹¹ Baruțu T. Arghezi, *România o absență?* în **Studii de Știință și cultură**, anul IV, nr 1(12), martie 2008, p. 91

Balcani.”¹². Din această perspectivă consecințele geostrategice ale evenimentelor derulate la București în august 1944 asupra derulării celui de-al doilea război mondial în Europa sunt majore. Istoricul clujean Ottmar Trașcă este de părere că *“Lovitura de stat din 23 august și desprinderea României din alianța cu cel de-al III-lea Reich au accelerat deznodământul ostilităților pe flancul sudic al frontului de est, situația Grupului de Armate „Ucraina de Sud” devenind în scurt timp catastrofală. Ca urmare a faptului că Armata română a dat curs fără ezitare proclamației regale – ce prevedea încetarea focului pe frontul de est –, părăsindu-și în consecință pozițiile”*¹³. Istoricul britanic John Erickson referindu-se la consecințe scria: *„23 august 1944 s-a dovedit a fi una din zilele decisive ale întregului război [...] Defecțiunea României la 23 august 1944 a transformat înfrângerea militară a Germaniei într-o catastrofă care s-a amplificat și care s-a făcut simțită dincolo de limitele unui singur grup de armate [...] Nici Dunărea, nici Carpații numai puteau opri avansul rusesc. În fața armatelor sovietice se găsea drumul spre câmpiile ungare, poarta spre Cehoslovacia și Austria, precum și drumul spre Bulgaria și Iugoslavia; prăbușirea întregului sistem defensiv german de pe teatrul de sud-est. Toate acestea au fost precipitate de lovitura de la București”*.¹⁴

Toate aceste aprecieri mai vechi sau mai noi din istoriografia evenimentelor de la 23 august 1944 și a consecințelor sale geopolitice și geostrategice în evoluțiile în politica internațională a Războiului Rece sunt bazate pe o metodologie și tehnică de cercetare de tip clasic. Utilizarea unor metode dar mai ales instrumente de lucru din discipline academice aflate la granița științelor istorice poate să ne conducă și la alte concluzii și reprezentări. Se poate înțelege fără a apela la instrumentele specifice dreptului internațional statutul forțelor armate ale marilor puteri care au operat pe teritoriul unor state cu care se afla în raporturi politice neclare, cum a fost, de exemplu, al statului român și a celui sovietic pentru perioada 23 august 1944-12/13 septembrie 1944? Putem înțelege eșecul diplomației oficiale sau oficioase de ieșire din coaliția Axei fără să analizăm operațiunile serviciilor speciale, cum a fost cea cu nume de cod *Bodyguard*, pentru intoxicarea conducerii strategice naziste în legătura cu deschiderea celui de-al doilea front în Europa fără să apelăm la științele comunicării în relațiile internaționale și la propagandă? Putem înțelege de ce premierul britanic W. Churchill, un foarte cunoscut om politic cu antipatie puternică la adresa doctrinei și ideologiei comuniste a negociat „acordul de procentaj” cu un dictator ca Stalin sau de ce liderul de la Kremlin nu a acordat ajutor forțelor comuniste în războiul civil din Grecia deși acestea l-au cerut insistent fără să face apel la tehnica de analiză specific geopoliticii și geostrategiei?

În acest studiu vom utiliza trei instrumente specific geopoliticii și geostrategiei: balanța de putere, interesul național și percepția liderilor politici asupra potențialului de putere propriu și asupra intereselor promovate la un moment dat¹⁵ nu atât pentru a da răspuns la întrebările enunțate cât pentru a vede *câte și în ce măsură* aprecierile care au căpătat notorietate în istoriografia națională și internațională privind consecințele evenimentelor de la 23 august 1944 se confirmă sau sunt infirmate. Ne vom opri doar la trei asemenea aprecieri dintr-o listă mult mai largă și anume¹⁶: 23 august 1944 a adus regimul comunist în România și a deschis calea comunizării țărilor central și sud est europene; evenimentele de la 23 august 1944 au modificat raporturile dintre membrii Coaliției Națiunilor Unite în Balcani; întoarcerea armelor contra Germaniei și participarea la efortul de război al Coaliției Națiunilor Unite au condus la scurtarea războiului cu șase luni de zile. Este posibil că această analiză să conducă și la o altă imagine asupra unor procese și evoluții istorice din a doua jumătate de veac XX care a stat sub semnul hegemoniei sovieto-americane.

¹² Ioan Chiper, *Armata romana a jucat un rol determinant in evenimentele de la 23 august 1944*, interviu în **Observatorul Militar**, on line <http://www.presamil.ro/SMM/2004/08/pag%202-4.htm> accesat la 12 iunie 2021

¹³ Ottmar Trașcă, *23 august 1944. Sfârșitul „camaraderiei de arme” româno-germană*, în **Anuarul Institutului de Istorie «G. Bariț»** din Cluj-Napoca, tom. XLV, 2006, p. 224.

¹⁴ John Erickson, *The Road to Berlin*, London, Weidenfeld & Nicholson, 1983, p. 360

¹⁵ A se vedea pe larg, Constantin Hlihor, *Geopolitica și geostrategia în analiza relațiilor internaționale contemporane*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005, p. 173-181.

¹⁶ A se vedea și General-maior (r) dr. Mihail E. Ionescu, *23 august 1944. Un eveniment controversat*, în **Revista de istorie militară**, on line, http://www.mapn.ro/diepa/ispaim/files/rim_3-4_2009.pdf, accesat la 12 iunie 2021

Actul de la 23 August a adus comunismul în România și a deschis calea comunizării statelor central și sud est europene?

Opinia potrivit căreia comunizarea României este consecința directă deciziilor luate la București în după amiaza zilei de 23 august 1944 a apărut mai întâi retorica liderilor comuniști de la București și ulterior în istoriografia occidentală¹⁷ dar a făcut „carieră” în istoriografia românească postdecembristă pentru istoricii și analiștii care doreau să deslușească rădăcinile și cauzele apariției regimului comunist în România. Istoricul Denis Deletant afirmă: *The coup, in turn, had the ironical effect of placing Romania under the domination of the Russians for over four decades*¹⁸. Concluzia istoricului britanic este că *“it was only with the fall of the Romanian Communist regime in 1989 that ‘the Second World War ... finally came to an end for Romania’*¹⁹. Principala ipoteză de lucru pe care se construiește această aserțiune, cu mici deosebiri de la un autor la altul, pornește de la decizia pe care o ia regele Mihai I de a forma un nou guvern în frunte cu generalul Constantin Sănătescu alcătuit din tehnicieni și militari, în care intră ca miniștrii fără portofoliu Iuliu Maniu (Partidul Național Țărănesc), Constantin I. C. Brătianu (Partidul Național Liberal), Constantin Titel Petrescu (Partidul Social Democrat) și Lucrețiu Pătrășcanu (Partidul Comunist Român). Acesta din urmă asigură interimatul și la Ministerul Justiției. Prima măsură luată de Lucrețiu Pătrășcanu a fost aceea de a elibera din lagăre și pușcării pe comuniștii ce fuseră închiși de mareșalul Ion Antonescu. Acest fapt a deschis și mai mult calea comuniștilor spre guvernare.

Cercetările desfășurate în România²⁰ și în străinătate²¹ ne arată că în vara anului 1944 Stalin nu avea intenția să instaleze regimuri comuniste în statele care intrase sub ocupația Armatei Roșii ci guverne prietenoase pentru a consolida glacis-ul său de securitate. Era o obsesie mai veche a Moscovei privind teama de o confruntare cu lumea comunistă și aceasta nu trebuia să se desfășoare pe teritoriul sovietic. În momentul producerii răsturnării de alianțe de la București raporturile dintre Marii Aliați nu erau radical schimbate. Erau departe de deteriorarea constatată după avansul sovietic în Germania. Stalin, la reuniunea lor de la 14 octombrie 1944 i-a spus premierului W. Churchill că *„Uniunea Sovietică nu are intenția de a promovă idealurile Revoluției bolșevice în Europa. El, Churchill ar putea fi siguri de acest lucru în ceea ce privește România, Bulgaria și Iugoslavia”*²². Aceste afirmații aveau să fie confirmate și validate de un raport al serviciilor secrete care la sfârșitul lunii decembrie 1944, subcomitetul britanic pentru informații secrete (Intelligence) considera că, după război, dorința sovietică era ca „Finlanda, Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, România, Bulgaria și, într-o mai mică măsură Iugoslavia, să constituie o zonă tampon necesară securității Uniunii Sovietice”²³. Membrii subcomitetului credeau că, dacă Aliații

¹⁷ A se vedea pe larg, Gh. Buzatu, ed., *Mareșalul Antonescu la judecata istoriei*, p. 274-278; Alexandru Oșca, *Protagonistii actului de la 23 august 1944. Destăinuirii contemporane*, în „**Revista Istorică**”, București, t. XV, nr. 5-6/2004, p. 27-42; Gh. Neacșu, ed., *23 august 1944 în arhivele comuniste*, București, Editura Majadahonda, 2000; relatarea generalului Aurel Aldea (editor Claudiu Secașiu, revista "22", nr. 34/1998, p. 8-9); relatările lui Corneliu Coposu, apud Gh. Onișoru, *Instaurarea regimului comunist în România*, București, 2002, p. 118-120, și Gh. Brătianu, apud Gh. Buzatu, Claudiu Secașiu, *Din arhiva istorică a României contemporane*, I, în "**Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie**", Iași, t. XXII/2, 1985, p. 679-684; Gh. Buzatu, Cezar Măță, *Complotiștii de la 23 august 1944. Câteva biografii paralele*, în Gh. Buzatu, V. F. Dobrinescu, Horia Dumitrescu, eds., *România și al doilea război mondial*, Focșani, Editura DMPress, 2000, p. 297-337.

¹⁸ Denis Deletant, *Hitler's Forgotten Ally: Ion Antonescu and His Regime, Romania 1940-1944*, apud, Paul E. Michelson, review of *Hitler's Forgotten Ally: Ion Antonescu and His Regime, Romania 1940-1944*, (review no. 606) URL: <http://www.history.ac.uk/reviews/review/606> accesat la 12 martie 2022.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Laurențiu Constantiniu, *Uniunea Sovietică între obsesia securității și insecurității*, Editura Corint, 2010; Alin Nitu, *România în politica Uniunii Sovietice Marii Britanii și SUA la începutul războiului rece*, teză de doctorat, Academia Română, coordonator prof.univ.dr., Ioan Chiper, 2010

²¹ Geoffrey Roberts, *Ideology, calculation, and improvisation: spheres of influence and Soviet foreign policy, 1939-1945*, **Review of International Studies**, no.25, 1999, p.663

²² Ibidem p. 671

²³ V.V. Soklov, *Posol SSSR, F.G. Gusev v Londone v 1943-1946 godov*, în **Novaia i noveșiaia Istoriia**, nr. 4/2005, p. 130.

occidentali acceptă acest obiectiv sovietic și împiedică refacerea potențialului militar german și japonez, Uniunea Sovietică având securitatea garantată nu va mai fi tentată să desfășoare o politică de expansiune teritorială.

De altfel acestea au fost și bazele de discuție privind modul cum își vor gestiona Marii Aliați interesele de securitate pe continentul european după înfrângerea Germaniei. Influența și instrumentele de control a spațiilor geostrategice eliberate de sub ocupația sau sfera de influență a Berlinului au fost stabilite, în opinia unor istorici, cu mult timp înainte ca Sovieticii să ajungă pe teritoriul statelor care intrau în glaciul lor de securitate, respectiv în vara anului 1943 odată cu înfrângerea Italiei și când s-a constituit Comisia Aliată de Control. Inițial partea sovietică, la inițiativa lui Stalin, a propus o reprezentare egală a Marilor Puteri Aliate în această comisie de control. Ulterior au lăsat mână liberă anglo-americanilor iar rolul lor fiind redus la maximum, practic se rezuma la un statut pur consultativ.²⁴ În momentul în care s-a constituit la București Comisia Aliată de control rețeta s-a păstrat în raport invers. Anglo-americanii aveau rol minim în deciziile care se luau iar sovieticii dictau.

Intențiile lui Stalin, cu toate acestea, nu au fost imobilizate și i-au fost în nici un caz intențiile numai că a contat. Ce sa întâmplat ar depinde de rezultatul efortului sovietice de a armoniza o politică a sferelor de influență, cu menținerea unității de după război aliate.²⁵

Paralela dintre situația Uniunii Sovietice în Italia și cea a anglo-americanilor în România avea să joace, după 23 august 1944, un rol, esențial în atitudinea Washingtonului și a Londrei. Se considera că orice intervenție stăruitoare în problemele românești va atrage demersuri similare din partea URSS în Italia, pe care anglo-americanii o considerau ca aparținând exclusiv sferei lor de competență. La rândul ei, URSS a speculat această situație invocând paralela italo-română pentru a-și justifica controlul total asupra României.

De altminteri, la 30 martie 1944 secretarul de stat al SUA Cordell Hull, călăuzindu-se după același armistițiu italian considera că URSS are prioritate în privința armistițiilor cu România, Ungaria și Bulgaria²⁶. Acceptând ideea unei preponderențe sovietice în Europa de Est, Statele Unite erau în același timp ostile perspectivei unui condominium anglo-sovietic sau a unei diviziuni bilaterale a responsabilităților în Europa de Est. Această poziție apare limpede din memorandumul întocmit la Departamentul de Stat, destinat ambasadorului american la Moscova, Harriman, și intitulat „Politica americană față de România și impactul ei asupra relațiilor sovieto-americane” (18 mai 1944). Ceea ce dorea Washingtonul era ca statutul României, după încheierea armistițiului, să fie determinat în mod tripartit, chiar dacă ponderea celor Trei Mari urma să aibă caracter de inegalitate ca urmare a preponderenței sovietice și nu printr-o înțelegere bilaterală, pândită de rivalitate între Moscova și Londra²⁷.

În faza preliminară a negocierilor anglo-sovietice privind delimitarea sferelor de influență ale celor două puteri în Europa de Sud-Est, Departamentul de Stat s-a opus categoric unui atare demers considerat drept o reluare a politicii sferelor de influență, repudiată — cel puțin oficial — de Statele Unite. La 10 iunie 1944, președintele Roosevelt a comunicat poziția Departamentului de Stat premierului britanic. Respingând delimitarea unor sfere de influență, Departamentul de Stat propunea constituirea unei structuri de consultare în problemele balcanice. Acest mecanism nu avea să devină niciodată o realitate, întrucât președintele Roosevelt, trecând peste opinia Departamentului de Stat, avea să-și dea acordul la 12 iunie 1944 pentru o delimitare provizorie a zonelor de acțiune ale Uniunii Sovietice și Marii Britanii în Europa de Sud-Est. Pentru a salva aparențele, Roosevelt se declara consecvent cu vechea poziție ostil sferelor de influență²⁸.

²⁴ W. H. McNeill, *America, Britain and Russia: Their Co-operation and Conflict, 1941-1946* (Oxford University Press, 1953), pp. 306-10.

²⁵ Ibidem

²⁶ Ibidem.

²⁷ Eduard Mark, *op. cit.*, p. 323, nota 53.

²⁸ Stephen Xydis, *op. cit.*, p. 48.

Acțiunile Uniunii Sovietice în țările „eliberate” de Armata Roșie au sfârșit prin a alarma pe cei mai lucizi observatori americani, buni cunoscători ai politicii externe sovietice, precum Charles Bohlen. Diplomatul american avertiza că țara sa nu intenționase nici un moment „să conteste Uniunii Sovietice prerogativele legitime a unei mari puteri în relațiile cu țările mai mici, decurgând din apropierea geografică”, dar că desfășurarea evenimentelor arata că Moscova urmărește „completa dominație și control sovietic asupra tuturor fazelor vieții interne și externe” a statelor limitrofe²⁹.

Consecințele geopolitice ale actului de la 23 august 1944 au avut rol de accelerator în cristalizarea raporturilor geostrategice la nivel global. Europa intră în declin accelerat și dispare din ecuația hegemonică a marilor puteri. Era pentru prima dată, după o mie de ani, în care istoria relațiilor internaționale Europa din spațiu hegemonic devine un spațiu geografic împărțit de noile superputeri ale ecuației bipolare a războiului rece: URSS și SUA. Puțini lideri politici ai bătrânului continent au avut o percepție corectă asupra evenimentelor ce se derulau cu repeziciune pe harta geopoliticii globale și la fel de puțini istorici au sesizat acest lucru.

²⁹ Eduard Mark, *op. cit.*, p. 329.